

Наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 23 (1330) 7 ЧЭРВЕНЯ 2017 г.

Сёлета на ЦТ па беларускай мове запісалася 30,9% абітурыентаў. Летась было 22,1%

1 чэрвеня ў Беларусі завяршылася рэгістрацыя абітурыентаў на цэнтралізаванае тэставанне.

Статыстыку запісу на ЦТ перадае БЕЛТА. Зарэгістравацца на тэсты ў рэзервовыя дні можна з 30 чэрвеня па 3 ліпеня.

Сёлета на тэсты зарэгістраваліся 92 274 абітурыенты - на 8,5 тысячы чалавек меней, чым у 2016 годзе. Але ў 2017 годзе можна было рэгістравацца не на тры тэсты, а на

чатыры (для паступлення ў асноўным патрабуюць вынікі трох тэстаў, можна меней плюс унутраны іспыт, але не болей).

Каля 40% абітурыентаў скарысталіся гэтым, таму рэгістрацыя ў тэсты было на 40,5 тысячы больш, чым у 2016 годзе - агулам абітурыенты зарэгістраваліся на 311 830 тэстаў.

На тэст па беларускай мове запісаліся 28,5 тысячы чалавек, што на 5,2 тысячы больш, чым летась. На тэст па

расейскай - 75,4 тысячы, або на 3,1 тысячы менш, чым у мінулым годзе. На тэсты і па беларускай, і па расейскай мовах можна было рэгістравацца адначасова.

Сёлета тэст па беларускай мове маюць здаваць 30,9% абітурыентаў. Летась - 22,1%.

Тэст па беларускай мове будзе здавацца першым у "сезоне" тэстаў, 12 чэрвеня. Тэст па расейскай мове будзе наступным - 14 чэрвеня.

Статыстыка і людзі пра беларускую адукацыю

13,3% школьнікаў атрымліваюць адукацыю па-беларуску. Але на цэнтралізаванае тэставанне па беларускай мове сёлета запісаліся 30,9% абітурыентаў. Ці можна з гэтым нешта зрабіць?

Лічба беларускамоўнага школьніцтва скарачаецца год ад году. Толькі за апошнія сем гадоў такіх дзяцей стала на 50 тысяч менш. У параўнанні з 2006/2007 гадамі іх стала менш у два разы (245 900 і 128 600 адпаведна). У першую чаргу гэта адбылося за кошт закрыцця вясковых школ і пераводу іх на расейскую мову навучання. Амаль усе школьнікі беларускамоўных школ жывуць у сельскай мясцовасці (86,6%). 91,8% гарадскіх дзяцей вучацца па-расейску.

Гэта мэтанакіраваная палітыка, - перакананая дэпутатка Палаты прадстаўнікоў

Алена Анісім.

- Пасля 1995 года ў нас пачаўся гвалтоўны перавод школ з беларускай на расейскую мову навучання. Такіх фактаў было безліч, але пра гэта не прынята гаварыць, - кажа дэпутатка. - Увесь час толькі кажуць пра нібыта гвалтоўную беларусізацыю ў пачатку 90-х.

Насамрэч, распаўядае Анісім, беларускамоўнае школьніцтва 90-х пачыналася з

набору ў першыя класы. Сярэдняю і старэйшую школу, як правіла, на беларускую мову не пераводзілі.

- А сёння мы маем сітуацыю, калі закрываюцца вясковыя школы. І дзеці, правучыўшыся на беларускай мове, вымушаны ездзіць у гарадскія школы і вучыцца па-расейску, - заяўляе дэпутатка. - І пра гэта ніхто не кажа як пра дыскрымінацыю!

(Працяг тэмы на ст. 2.)

Гарадзенская справаздачна-выбарчая канферэнцыя ТБМ

Паважаныя сябры! Гарадзенская абласная рада ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны" запрашае на справаздачна-выбарчую канферэнцыю, якая адбудзецца ў нядзелю, 11 чэрвеня ў 11.00. па адрасе: г. Гародня, вул. Савецкая, 3 (былая "Крыга"). Кантакты для сувязі: tbm.garodnia@tut.by.

Парадак дня:

1. Рэгістрацыя дэлегатаў канферэнцыі ад раённых і гарадскіх арганізацый і суполак (10.45-11.00).

2. Кароткія справаздачы кіраўнікоў гарадскіх, раённых арганізацый і суполак вобласці, рэвізійнай камісіі (11.00-11.40).

3. Выбары кіраўніцтва Гарадзенскіх абласной і гарадской радаў ТБМ, рэвізійных камісій і вылучэнне дэлегатаў на XIII з'езд ТБМ (11.40 - 12.10).

5. Рознае (12.10 - 12.30).

Старшыня абласной рады ТБМ Алесь Крой.

150 гадоў з дня нараджэння Мітрафана Доўнар-Запольскага

Мітрафан Віктаравіч ДОЎНАР-ЗАПОЛЬСКІ (14 чэрвеня 1867, Рэчыца - 30 верасня 1934, Масква) - гісторык і этнограф беларускага паходжання. Паходзіў з дробнай безземельнай шляхты, сын калейскага сакратара.

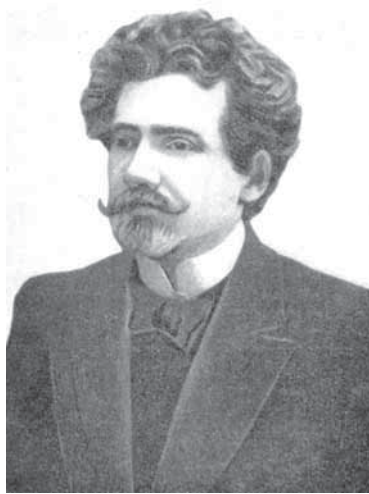
Аўтар больш за 150 прац па гісторыі Кіеўскай Русі, Маскоўскай дзяржавы, Расіі ў 19 ст., гісторыі Літвы і Беларусі, па сацыяльна-палітычных рухах, сялянскім пытанні і этнаграфіі Беларусі. Працы яго пераважна мелі навукова-аналітычны характар. Шырока карыстаўся ў сваіх працах матэрыяламі больш за 20 архіваў (Масква, Санкт-Пецярбург, Кіеў, Вільня, Варшава, Кракаў, Львоў, Кастрома, Яраслаўль, Ноўгарад, Нясвіж і інш.). Многія з яго прац застаюцца неапублікаванымі. Узнагароджаны за навуковую працу ордэнам Святога Уладзіміра 4-й ступені (1916).

Выпускнік гістарычна-філагічнага факультэта Кіеўскага ўніверсітэта (1893), магістарская дысертацыя (восень 1901), доктарская дысертацыя па гісторыі (1906). Прафесар Маскоўскага ўніверсітэта (1899), прафесар рускай гісторыі Кіеўскага ўніверсітэта (1902). Арганізатар і дырэктар Вышэйшых камерцыйных кур-

саў (Кіеў, 1906), дырэктар Палаты экспертаў, старшыня навукова-папулярных гурткоў і таварыстваў у Кіеве.

Актыўна падтрымліваў БНР, ачольваў Беларускае гандлёвае палату (Кіеў, 1918), падрыхтаваў праект стварэння Беларускага ўніверсітэта ў Менску (кан. сакавіка 1918). У траўні-кастрычніку 1918 удзельнічаў у працы дыпламатычнай місіі БНР у Кіеве, якая шукала магчымасцяў дабіцца прызнання БНР у прадстаўнікоў Савецкай Расіі, Украіны, Дону, Германіі і Аўстра-Венгрыі. Па просьбе ўладаў БНР склаў "Мемарыял" ("Асновы беларускай дзяржаўнасці"), які быў надрукаваны ў Гародні і Вільні ў 1919 па-беларуску, па-руску, па-нямецку, па-французску; пазней "Мемарыял" быў перакладзены на англійскую мову П. Кларкам. Дакумент утрымліваў гістарычныя падставы неабходнасці стварэння незалежнай беларускай дзяржавы, і быў прадстаўлены на Версальскай канферэнцыі, хоць і беспаспяхова.

Прафесар Харкаўскага інстытута народнай гаспадаркі і Харкаўскага ўніверсі-

тэта (1919-1921). Прадэктар Азербайджанскага ўніверсітэта і прафесар Бакінскага політэха (1922-1925). Пасля пераезду ў Беларусь, прафесар беларускай гісторыі ў БДУ (кастрычнік 1925-восень 1926), стваральнік, супольна з Д.І. Даўгялам, Археаграфічнай камісіі Інбелкульты (1925). Пасля вымушанага пераезду ў Маскву (восень 1926) часта мусіў працаваць па-за навуковым полем дзейнасці. Прафесар Ціміразеўскай акадэміі (1930-я). У 1920-х-1930-х таксама займаў пасады ў сістэме кіравання гаспадаркай у савецкіх Украіне, Азербайджане, Беларусі і Расіі.

Вікіпедыя.

Віцебская абласная арганізацыя ТБМ запрашае

Віцебская абласная арганізацыя ТБМ імя Ф. Скарыны разам з ПАГА "Рух "За свабоду" праводзяць штогадовыя літаратурныя імпрэзы з нагоды дня нараджэння Васіля Быкава на радзіме пісьменніка ў вёсцы Бычкі ўшацкага раёна.

У гэтым годзе літаратурныя сустрэчы адбудуцца 17 чэрвеня, у суботу. Пачатак - у 13.00. Запрашаем усіх прыхільнікаў творчасці славацкага пісьменніка, аматараў беларускага слова прыняць удзел у імпрэзе.

Віцебская абласная рада ТБМ.

Моладзевы летнік на радзіме Васіля Быкава

14-18 чэрвеня ў Бычках на радзіме Васіля Быкава пройдзе моладзевы летнік, на які запрашаецца моладзь ад 18 да 30 гадоў.

Удзельнікі змогуць сумясціць супольную працу, навучанне і адпачынак: папракуюць над аднаўленнем школы пісьменніка, паслухаюць лекцыі, паслухаюць выступленні беларускіх бардаў.

Будынак школы Васіля Быкава зараз даглядае грамадскасць Віцебшчыны, а валанцёры працуюць над яе аднаўленнем. Да важнай справы спрычыняцца і ўдзельнікі летніка.

Кожны дзень іх таксама чакаюць лекцыі, канцэрты, гульні, творчыя сустрэчы пад адкрытым небам.

Летась перад удзельнікамі летніка выступалі Уладзімір Арлоў, Алесь Пушкін, Валярына Кустава, Аляксандр Лукашук ды іншыя грамадскія і творчыя дзеячы.

Фінансавыя ўмовы.

Арганізатары забяспечваюць праезд і харчаванне удзельнікаў. Пражываць яны будуць у наметы на тэрыторыі сядзібы.

Удзельнікам трэба запоўніць анкету да 10 чэрвеня (https://drive.google.com/open?id=19uY4GyF1v7yqs8x9t6KK6_ghj_HwEV72OFN9gM3r-wg).

Дадатковыя інфармацыя: AITButsefal@gmail.com

ISSN 2073-7033

9 772073 703003 >

1000-ны нумар "Нашага слова", выпушчаны ў Лідзе

Трэба захаваць вясковыя музеі

Грамадскае аб'яднанне
"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"

220034, г. Мінск вул. Румянцова, 13, тэл. 284-85-11, разліковы рахунак
№ 3015741233011 у Абдзяленні па Мінску і Мінскай вобласці №539 ААТ Белінвестбанк", г. Мінска, код 739

19 мая 2017 г. № 55

Кіраўніку Адміністрацыі
Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь
Качанавай Н. І.
вул. Карла Маркса, 38,
Мінск, 220016

Аб гаротным стане вясковых
літаратурна-мемарыяльных музеяў

Паважаная Наталля Іванаўна!

Сяброў ТБМ вельмі хвалюе лёс літаратурна-мемарыяльных музеяў і памятных мясцін, звязаных з жыццём і дзейнасцю вядомых беларускіх пісьмennisкаў, тым больш, што Міністэрства культуры Беларусі не вельмі хвалюе іх лёс. Тое ж самае можна сказаць і пра кіраўніцтва Саюза пісьмennisкаў Беларусі.

Каб захаваць вясковыя музеі, варта кіравацца заявай Прэзідэнта Беларусі аб тым, што ў Беларусі будуць аднаўляць невялікія вёскі. У сувязі з гэтым будзе дарэчы прыняць адпаведную Пастанову Савета міністраў з прыцягненнем не толькі Міністэрства культуры, але і іншых міністэрстваў і ведамстваў, для развіцця вёсак, дзе адкрытыя літаратурныя музеі і музейныя ўстановы.

Прывядзём некалькі вясковых музеяў (гэты спіс можна значна папоўніць):

- Музей Петруся Броўкі ў в. Пуцілавічы Ёшацкага раёна;
- Музей-лецішча Васіля Быкава ў Ждановічах (працуе толькі ў летні перыяд);
- Літаратурны музей Максіма Гарэцкага ў в. Малая Багацькаўка Мсціслаўскага раёна;
- Будынак былой аптэкі ў в. Глуша Бабруйскага раёна, дзе хочучь зрабіць музей Алеся Адамовіча.

Прасім паведаміць, ці будуць прынятыя нейкія крокі па аднаўленні вышэйназваных вёсак і тых, дзе знаходзяцца падобныя музеі. І якія вёскі ўвогуле плануецца аднаўляць.

З павагай,
старшыня ТБМ А. Трусаў.

У гонар Міхася Мясешкі: у Менску праведзены "Ўзвышаўскія чытанні"

У мастацкай галерэі "Ўніверсітэт культуры" Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, што ў Палацы Рэспублікі, прайшлі XVII Узвышаўскія чытанні, прысвечаныя 125-годдзю з дня нараджэння гісторыка, архівіста, пісьмennisка Міхася Мясешкі. Канферэнцыя, арганізаваная Беларускай дзяржаўнай архівам-музеем літаратуры і мастацтва, адзначана вельмі грунтоўнымі паведамленнямі, якія прадставілі вядучыя даследчыкі краіны. Дырэктар архіва-музея Ганна Запартыка нагадала прысутным аб значнай ролі выдатнага гісторыка Віталія Скалабана ў даследаваннях спадчыны Міхася Мясешкі, кінарэжысёры Ілля Бажко і Марта Клінава падзяліліся вопытам працы над дакументальным фільмам пра пазтаў расстраляных у 1937 годзе. Шырокі рэзананс выклікалі даклады дацэнта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Міхаіла Шумейкі "Адносіны М. Мясешкі да краязнаўства і архіваў ў святле дыскусій 1920 - пач. 1930-х гг." і дацэнта Беларускага навукова-даследчага інстытута дакументазнаўства і архіўнай справы Станіслава Рудовіча "Міхась Мясешка ў рэвалюцыйным водароце 1917 года: погляд праз стагоддзе".

Шмат дакладаў было прысвечана знакамітым пісьмennisкам, якія друкавалі свае творы на старонках літаратурна-мастацкага часопіса "Ўзвышша", сярод іх - "Узвышанскія пазмы Ёладзіміра Дубоўкі: гісторыя тэксту" (дацэнт Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта Тацяна Хоміч), "Светапоглядная эвалюцыя Кузьмы Чорнага як

выяўленне зрухаў у грамадскай свядомасці" (дацэнт Інстытута сучасных ведаў імя А.М. Шырокава Алена Гурская), "Літаратурная крытыка Кузьмы Чорнага 1930-х гадоў" (малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуразнаўства Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Алена Карп) і іншыя.

Падчас чытанняў працавала выстава "Міхась Мясешка. Жыццё дзеля будучыні", а таксама адбыўся канцэрт нашчадкаў Міхася Мясешкі: кампазітара і канцэртмайстра Наталлі Спічка, заслужанага

артыста Расіі Васіля Спічка і саліста Міхайлаўскага тэатра Санкт-Пецярбурга Івана Спічка.

Павел Сапоцка, дырэктар мастацкай галерэі "Ўніверсітэт культуры".

На фота Кастуся Дробава: 1. Дырэктар Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва Ганна Запартыка і ўнучка Міхася Мясешкі, кампазітар і канцэртмайстар Наталля Спічка;

2. Спяваюць заслужаныя артысты Расіі Васіль Спічка і саліст Міхайлаўскага тэатра Санкт-Пецярбурга Іван Спічка.

Навучальны семінар - знаёмства з Германіяй у Майнцы

16-24 жніўня 2017 года "Die Akademie fur Belarus" запрашае на семінар у Майнц, які дапаможа глыбей пазнаёміцца з Германіяй.

З 2007 года "die Akademie fur Belarus" арганізоўвае для студэнтаў і маладых выпускнікоў семінар, які дапамагае лепш спазнаць Нямеччыну. Усе мерапрыемствы праходзяць як у памяшканні народнай школы, так і ў арганізацыях, што прымаюць гасцей з Беларусі.

Семінар дапаможа бліжэй пазнаёміцца з палітыкай, грамадствам Германіі і Еўропы, індустрыяй, гандлем у Майнцы, сістэмай абароны правоў работнікаў, універсітэтам. Таксама ўдзельнікам семінару чакуюць экскурсіі па Майнцы і Візбадэне, Франкфурце-на-Майне, Кельне і паездка да гары Ларэля, а таксама сустрэчы з рознымі людзьмі.

Пасля сканчэння семінару кожны атрымае падцверджанне аб удзеле.

Патрабаванні:
- узрост - 18-35 гадоў;
- добрае валоданне нямецкай мовай;
- цікаўнасць да культуры, палітыкі і грамадства Нямеччыны.
Каб падаць заяўку на

ўдзел, трэба даслаць:

- запоўнены і падпісаны фармуляр заяўкі;
- матывацыйны ліст, у якім кандыдату трэба растлумачыць, чаму ён/яна жадае ўзяць удзел і які інтарэс да Нямеччыны мае (аб'ём - 1 старонка на нямецкай мове);
- жыццярыс (біяграфію) у таблічным выглядзе;
- пашпартны фотаздымак;
- падцверджанне ўзроўню валодання нямецкай мовай (альбо ліст ад спадарыні Susanne Bandau - DAAD-лектаркі, альбо падцверджанне ад свайго выкладчыка нямецкай мовы).

Усе дакументы неабходна даслаць на адрас сеціўнай

пошты akademie@MainzMinsk.de.

Фінансавыя ўмовы:
Унёсак за ўдзел складае 90 еўра. Выдаткі на візу і медыцынскае страхаванне пакрываюцца арганізатарамі. Пражываць удзельнікі будуць у кватэрах/дамах сяброў мясцовай супольнасці, у якіх ужо ёсць досвед "кватэравання" ўдзельнікам семінару. Сняданкі, абеды, а таксама вячэры (не заўжды) ўваходзяць у суму ўнёска.

Важна: пра даезд у Майнц і дадому ўдзельнікі мусяць паклапаціцца самастойна. Дэдлайн - 31 траўня 2017 года.

Крыніца: adukacyja.info,
АДБ Брусель.

Лекцыя па гісторыі

З нагоды Міжнароднага дня музеяў краязнаўцы са Слуцка Сяргей Багдашыч і Ігар Ціткоўскі правялі 18 траўня ў Салігорску лекцыю аб гісторыі нашага краю. Яе арганізавалі Незалежны прафсаюз гарнякоў і старшыня Менскай абласной арганізацыі Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны Мікалай Курыльчык.

Краязнаўцы акцэнтавалі ўвагу слухачоў на непарыўнай гістарычнай сувязі паміж Слуцкам, Капылём, Старымі Дарогамі, Любанню, Старобінам і Чырвонай Слабадою (калісьці мела назву Вызна; апошнія два населеныя пункты уваходзяць у склад сучаснага Салігорскага раёна), якіх на працягу стагоддзяў аб'ядноўвала Слуцкае княства. Гэтыя населеныя пункты і адпаведныя ім тэрыторыі складаюць асноўную частку мясцовасці, якую з даўніх часоў называлі Слуцкай. Мясцовасці, пра якую выдатны беларускі мовазнавец, пісьмennisк і педагог, доктар філалагічных навук Фёдар Міхайлавіч Янкоўскі (1918-1989) сказаў, што Слуцкія - "гэта не толькі Слуцк. Як і не толькі сучасны раён ("куток") вакол Слуцка. Не-не! Гучанне слова Слуцк - нібы ідэал і непаўторнага, і прыгожэга, і багатага... Не Слуцкі раён, нават не акруга, а Слуцкія - своеасаблівае зямля, усё своеасаблівае на гэтай зямлі. Гэта і Капыльшчына, і Клецшына, і Нясвіжшчына, і Чырвонаслабодшчына, і частка Любанішчыны".

Сяргей Багдашыч расказаў пра сучасны стан музейнай справы ў Слуцку, Салігорску, Старых Дарогах, Любані і Капылі. Іх краязнаўчыя музеі адлюстроўваюць не толькі мясцовую гісторыю, але і народны побыт, абрады, традыцыі продкаў. У кожным з гэтых музеяў ёсць што паглядзець. Напрыклад, асноўныя музейныя фонды ў Слуцку складаюць 27 800 адзінак захоўвання, у Капылі - 18 400, у Любані - каля 15 000. Да таго ж у музеях ёсць экспанаты нават з XII стагоддзя. Уяўляецца, да якой даўніны могуць дакрануцца наведнікі музеяў?!

З такой з'явай, як слуцкі культурны феномен, пазнаёміў прысутных на лекцыі Ігар Ціткоўскі. Гэты тэрмін не штучна прыдуман: у Слуцку у мінулым было ўсё, што лічылася аtryбутам тагачаснай цывілізацыі: друкарні, бібліятэкі, тэатр з аркестрам, балет, разнастайныя ўстановы адукацыі, а таксама талерантны падыход да сумеснага існавання прадстаўнікоў розных канфесій. Дастаткова ўспомніць хаця б пра заснаванне ў 1617 годзе князем Янушам Радзівілам кальвінісцкага вучылішча. Яно пазней было пераўтворана ў гімназію, якая дасягнула такога высокага ўзроўню навучання, што займела вядомасць і славу далёка за межамі

Беларусі як "Слуцкія Афіны" і як "Узорная Слуцкая гімназія".

У ходзе лекцыі разгледзелі таксама праблему захавання гістарычнай і культурнай спадчыны Беларусі. Яна актуальная і для Слуцка з яго гарадамі - суседзямі. Напрыклад, у Слуцку захаваліся толькі тры будынкі, якія адносяцца да XVIII стагоддзя, ад ранейшых збудаванняў не засталася і следу. З пабудовай Дома культуры на Слуцкім замчышчы яно ў многім страціла каштоўнасць як помнік археалогіі. Але ж не трэба забываць, што будучыня ў многім залежыць ад нашага стаўлення да помнікаў мінуўшчыны, ад таго, што мы пакінем сваім нашчадкам.

Сяргей Багдашыч і Ігар Ціткоўскі - сябры рэдкалегіі газеты "Інфа-Кур'ер", краязнаўцы. У якасці лектараў удзельнічаюць у правядзенні цыклу лекцый "Пазнай свой горад", які арганізаваны аддзелам па справах моладзі Слуцкай епархіі сумесна з газетай "Інфа-Кур'ер" у кастрычніку 2016 года. Слуцчане, якія наведваюць лекцыі, могуць даведацца пра цікавыя факты слуцкай мінуўшчыны, археалагічныя і архітэктурныя помнікі нашага краю, пазнаёміцца з яго знакамітым уладжэнцамі.

Анатоль Жук,
сябар Слуцкай
арганізацыі ТБМ імя
Францішка Скарыны.

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

Алег Трусаў

РАЗДЗЕЛ XI.
КАЧЭЎНІКІ ПАЎДНЁВАЙ ЕЎРОПЫ X - XII стст.
З'ЯЎЛЕННЕ Ў ЕЎРОПЕ МАНГОЛА-ТАТАРАЎ І
СТВАРЭННЕ ЗАЛАТОЙ АРДЫ

1. Печанегі.
2. Полаўцы.
3. Сярэднявечны Крым. Гісторыя Херсанеса.
4. Тмутаракань.
5. Волжская Булгарыя.
6. Стварэнне Залатой Арды.

1. Печанегі

Печанегі - саюз качавых плямёнаў цюркскага паходжання ўтварыўся ў VIII-IX стст. У Еўропе печанегі з'явіліся ў другой палове IX ст. Каля 882 г. яны дайшлі да Крыма, а потым уступілі ў канфлікт з кіеўскімі князямі. Пасля разгрому хазарскай дзяржавы ў 965 г. печанегі занялі ўсе стэпы на захад ад Волгі. Гэта была вялікая тэрыторыя паміж Кіеўскай Руссю, Венгрыяй і Дунайскай Балгарыяй. Печанегі знішчылі паселішчы земляробаў: *прыднястроўскіх славян (цыве-рцаў)* і *данскіх аланаў*. У 968 г. яны аблажылі Кіеў, але былі разбітыя пад яго мурамі. У 972 г. хан печанегаў *Кіра* каля дняпроўскіх парогаў знянацку напаў на вялікага князя Святаслава, забіў яго, а з яго чэрапа печанегі зрабілі чашу для віна. Кіеўскі князь Уладзімір ваяваў з печанегамі з пераменным поспехам. Ён збудаваў на стэпавай мяжы з печанегамі шэраг умацаваных паселішчаў, з якіх павінны былі своечасова паведамляць Кіеву пра набегі ворага.

У XI ст. печанегі мелі 13 плямёнаў і качавалі паміж Дунаем і Дняпром. Частка печанегаў каля 1009 г. прыняла іслам, а два заходнія племені колькасцю каля 20 тысяч чалавек, перайшлі Дунай, прызналі ўладу візантыйскага імператара і прынялі ўсходняе хрысціянства. Пазней каля 1048 г., вялікая група печанегаў да 80 тысяч чалавек на чале з ханам *Цірахам* перайшла Дунай і напала на балгарскія правінцыі Візантыі.

Некаторыя плямёны печанегаў удзельнічалі ў міжусобных войнах кіеўскіх князёў. У 1036 г. яны апошні раз аблажылі Кіеў, але былі разбітыя войскамі Яраслава Мудрага. Рэшткі былых печанегаў склалі новы качавы народ - *берандзеяў*, або *чорных клубукоў*.

Чорныя клубукі прызнавалі ўладу кіеўскіх князёў, жылі на поўдні Кіеўскай Русі і баранілі яе ад набегаў іншых качэўнікаў. Частка заходніх печанегаў пасля войнаў з Візантыяй прызнала яе ўладу і паступіла на вайсковую служ-

бу імперыі. Некаторыя плямёны печанегаў пачалі несці памежную службу пад загадам венгерскага караля. Пахаванні печанегаў знойдзены археолагамі на тэрыторыі Малдовы, Украіны і Валгаградскай вобласці Расіі. Гэта - невысокія курганы. Нябожчыка клалі галавою на захад. У магілах знаходзяць рэшткі галавы і ног кая, страмёны, шаблі, накіччаныя стрэлы, падвескі ў выглядзе птушак, срэбныя бляшкі для ўпрыгожвання конскай вупражы, залатыя візантыйскія манеты. Захаваліся пісьмовыя сведчання пра знешні выгляд печанегаў. Яны былі невысокага росту, мелі маленькія вочы, вузкі твар і цёмныя валасы. Мужчыны галілі свае бароды. Некаторыя даследчыкі лічаць, што нашчадкамі печанегаў з'яўляецца невялікі народ *гагаузы*, які жыве ў Малдове.

2. Полаўцы

Гэта вялікі качавы народ цюркскага паходжання. Арабы і персы называлі іх *кыпчакамі*, а візантыйцы - *куманаі*. У пачатку XI ст. полаўцы з-за Волгі прыйшлі ў прычарнаморскі стэп, адкуль выгналі печанегаў і яшчэ адных качэўнікаў - *торкаў*. Потым яны перайшлі за Дняпр дайшлі да дэльты Дуная. Іх землі ішлі ад Дуная да Іртыша ў Сібіры. Палавецкія зямлі ў кіеўскіх крыніцах завецца *"поле Палавецкае"*. У 1055 г. іх атрады ўпершыню з'явіліся каля межаў Кіеўскай Русі. У 1061 г. яны разбілі дружыну князя Ёсвалада Яраславіча і разрабавалі Пераяслаўскую зямлю. У 1068 г. іх войскі на Альце разбілі аб'яднанае войска Яраславічаў, а ў 1078 г. забілі кіеўскага князя Ізяслава. Полаўцы часта бралі ўдзел у міжусобных войнах мясцовых князёў, якія часта запрашалі іх у саюзнікі і нават бралі шлюб з дочкамі палавецкіх ханаў.

У пачатку XII ст. частка полаўцаў перасялілася на Каўказ, за Волгу і Дон. Полаўцы пайшлі на службу да грузінскага цара *Давіда* і дапамаглі яму выгнаць з краіны туркаў-

сельджукаў. Аднак пасля смерці Ўладзіміра Манамаха полаўцы зноў актыўна ўдзельнічаюць у міжусобных войнах кіеўскіх князёў і прымаюць удзел у разгромах Кіева ў 1169 і 1203 гг. Некаторыя палавецкія ханы нават прымаюць хрысціянства.

У 1091 г. полаўцы разам з князем Васількам дапамаглі Візантыі разбіць і знішчыць арду печанегаў, а потым

Стод - выява пояўца.

прынялі ўдзел у міжусобнай вайне на тэрыторыі Візантыі, але былі разбітыя і вярнуліся ў свой стэп.

Полаўцы, пачынаючы з 1186 г., дапамагалі балгарам атрымаць незалежнасць ад Візантыі і былі часткаю войска цара Івана Асена І. Яны займалі высокія пасады ў Другім Балгарскім царстве і служылі ў балгарскім войску. *У бітве пад Андріянопалям* яны разбілі войскі IV Крыжовага паходу і ўзялі ў палон імператара Лацінскай імперыі. Аднак у XIII ст. полаўцаў разбілі войскі мангола-татараў, спачатку на Доне, потым на рэчцы Калцы і ў 1229 г. на Урале.

Пасля еўрапейскага паходу хана Батыя (1236-1242 гг.) полаўцы страцілі сваю незалежнасць і ўвайшлі ў склад новай дзяржавы - Залатой Арды. Некаторыя з іх нават дабраліся да Егіпта і служылі ў егіпецкім войску.

Шматлікія палавецкія плямёны аб'ядноўваліся ў вялікія племянныя саюзы са сваімі прымітыўнымі гарадамі, дзе яны змавалі. У канцы XI ст. гэтыя саюзы ўтварылі асобныя орды. Арда дзялілася на курані - аб'яднаныя блізкіх і далёкіх сваякоў. Курэнь меў сваю тэрыторыю, дзе яго насельнікі

зімалі і качавалі летам. Насельніцтва арды складала каля 100 тысяч чалавек. У першай палове XII ст. існавала ад 12 да 15 палавецкіх ордаў. Некаторыя орды аб'ядноўваліся ў саюзы на чале *з каганам*, які меў вялікую ўладу. У полаўцаў ужо былі свае феодальныя, простыя качэўнікі (пастухі) і нявольнікі (ваеннапалонныя). Некаторыя пастухі трапілі таксама

мянямі. Побач з нябожчыкам часта клалі і яго кая з сядлом і конскай збруяй. Цікавым помнікам палавецкага мастацтва з'яўляюцца скульптуры, *"каменныя бабы"*, выявы полаўцаў - як мужчын, так і жанчын. Іх ставілі на высокіх пагорках ці курганах каля стэпавых дарог. Гэта былі выявы ханаў, бекаў і іх жонак. Гэтым стодам прыносілі ахвяры. У музеях Расіі маецца больш за 700 такіх скульптур.

У палавецкім войску служылі ўсе мужчыны, якія маглі ваяваць. Гэта былі вершнікі, узброеныя крывымі шаблямі, дроцкамі і лукамі. Яны насілі вопратку з авечых шкур і мелі па некалькі коней. Таксама на ўзбраенні ў іх былі арканы і дзіды. Ханы кіравалі дружинамі, якія складалі цяжкаўзброеныя вершнікі ў калчугах, панцырах і шаломах. За войскам ішлі вялікія абызы. Прычым некаторыя павозкі былі прыстасаваныя для абароны і мелі арбалеты.

Полаўцы спрычыніліся да фармавання такіх народаў, як казахі, татары, крымскія татары, кіргізы, узбекі, нагайцы, башкіры і інш.

3. Сярэднявечны Крым.
Гісторыя Херсанеса

Пасля распаду Рымскай імперыі паўднёвая частка Крыма з горадам Херсанесам апынулася ў складзе Візантыі. Ужо ў III ст. н. э. большую частку Крыма захапілі готы, але Херсанес ацалеў. У V ст. н. э. візантыйскі імператар Зянон пазбавіў Херсанес феадальнай незалежнасці і непасрэдна ўключыў яго ў склад сваёй імперыі і ўжо ў 489 г. загадаў адрамантаваць гарадскія ўмацаванні.

Руіны старажытнага Херсанеса з храмам св. Уладзіміра. Сучасная фота.

Умай - багіня-Зямля. Галоўная татэмная жывёла, як і ў крывічаў - воўк. Іх святары былі шаманы, якіх яны называлі словам *"Кам"* (адсюль паходзіць слова "камланне"). Шаманы лекавалі людзей, гадалі і былі ў вялікай пашане.

Захавалася шмат палавецкіх курганоў XII-XIII стст. Курганы часта абкладаліся ка-

У сярэдзіне VI ст. у горадзе збудавалі прыморскую абарончую сцяну і некалькі новых хрысціянскіх храмаў - базілік. З V ст. у візантыйскіх крыніцах замест назвы Херсанес пачынае ўжывацца назва *Херсон*. Войскі Візантыі вярнулі ў сваю дзяржаву ўвесь паўднёвы Крым - ад Херсона да Керчанскага праліва. Жы-

хары Херсона займаліся рамёствамі, промысламі і транзітным гандлем. З імперыі прывозілі на рынкі Херсона шоўк, парфуму, дарагія посуд і ювелічныя вырабы. Усё гэта з задавальненнем куплялі суседзі - качэўнікі, якія прывозілі на продаж футра, скуры, хатніх жывёл і палонных у якасці нявольнікаў. Жыхары Херсона здабывалі соль і таксама выгадна яе прадавалі. Ганчары выраблялі цэглу і дахоўку, керамічныя трубы для вадаправодаў, гліняныя бочкі (*ніфасы*) і тарны посуд (*амфары*).

Горад быў чыстым і прыгожым, добра працавалі лазні, каналізацыя і вадаправод. Мураваныя дамы былі накрытыя дахоўкай, некаторыя з іх мелі разныя мураваныя дэкор. Гараджане былі пісьменнымі і нават мелі бібліятэкі, што складаліся з рукапісных пергаментных кніг. Сюды даволі часта з Канстанцінопаля імператары адпраўлялі ў высылку сваіх ворагаў - як свецкіх, так і духоўных.

У VII ст. значную частку Крыма засялілі протабалгары. Іхнія паселішчы археолагі знайшлі ў Горным Крыме, на Керчанскім паўвостраве і ў іншых месцах. Балгары, якія ў другой палове VII ст. прыйшлі ў Крым з Прыазоўя, прынеслі свой тып жытла - *паўзямлянку з купаладобным дахам*. У VIII ст. у Крым пераехала шмат грэкаў з Малой Азіі. У першай палове VIII ст. яны заснавалі горад Сугдэю - вялікі марскі порт, праз які ішоў гандаль віном, разлітым у амфары мясцовай вытворчасці. Гэтыя амфары трапілі далёка на Поўнач, нават даходзілі да Гнэздава.

У 861 г. у Херсон прыехалі з дыпламатычнай місіяй браты Кірыл і Мяфодзій, якія

Печанегі ў бітве з войскам князя Святаслава. Сярэднявечная мініяцюра.

3 памяццю пра Янку Маўра

22 траўня 2017 г. у СШ № 34 і СШ № 33 г. Магілёва адбылася прэзентацыя кнігі класіка беларускай літаратуры Янкі Маўра. У прэзентацыі прыняла ўдзел Марыя Міхайлаўна Міцкевіч - унучка Янкі Маўра і Якуба Коласа.

У СШ № 34 сустрэча пачалася з выступу трох вучаніц адзінага беларускага першага класа ў Магілёве. Марыя Міхайлаўна цікава распавяла пра свайго дзядулю-пісьменніка, пра яго вядомыя творы.

Акрамя таго, спадарыня Марыя прывезла з сабой цікавую фотапрэзентацыю.

Школьнікі задавалі

шмат патынняў і пасля імпрэзы з задавальненнем фатаграфаваліся і бралі аўтографы.

Вось такая "зорная"

постаць наведла наш слынны Магілёў!

Магілёўская гарадская арганізацыя імя Ф. Скарыны.

Уладзімір Арлоў у баранавіцкім ТБМ

Сябры баранавіцкага ТБМ сустрэліся са спадаром Уладзімірам Арловым. Адбылася імпрэза 27.05 у садзе ў а. Яўгена, уніяцкага святара, сталага сябра ТБМ, які заўсёды гасцінна сустракае нашых сяброў.

Новая кніга Ё. Арлова і мастака Паўла Татарнікава "Айчына" сёлета атрыма прэмію Цёткі, як лепшая дзіцячая кніга.

Спадар У. Арлоў прэзентаваў свой твор як не толькі чытанку для дзетак, але хутчэй як кнігу для агульнага чытання разам з дзеткамі. Гэтая кніга - вынік шматгадовай працы. Шыкоўныя ілюстрацыі мастака Паўла Татарнікава дадаюць вагі і ствараюць непаўторны свет звычайнага жыцця жыхароў нашага Вялікага Княства. У канцы кожнага раздзела ёсць пытанні, можна ладзіць віктарыну. Там ёсць адкрыцці і знаходкі, паказана карціна канцылярый княства, узбясненне нашых ваяроў, партрэты дзеячоў нашай гісторыі.

Выступоўца быў вельмі ўзрушаны, калі распавядаў

гісторыю стварэння кнігі. Было шмат пытанняў і адказаў. Спадар Арлоў напрыканцы падзяліўся таямніцай: у партрэтах выбітных дзеячоў мастак зашыфраваў пяць партрэтаў

нашых сучаснікаў, але якіх дакладна не сказаў. Вось такая загадка!

Баранавіцкая арганізацыя ТБМ.

Настаўнік настаўнікаў - рыцар прыроды

На беларускі гурток ТБМ 11.05.2017 г. Алег Дзяжыкоў запрасіў Ігара Мікалаевіча Шаруху - прафесара, географа, краязнаўца, загадчыка кафедры географіі і аховы прыроды прыродазнаўчага факультэта Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Ён жа - старшыня магілёўскай гарадской суполкі Беларускага географічнага таварыства, адказны рэдактар географічнага часопіса абласнога аддзялення Беларускага географічнага таварыства "Магілёўскі мерыдыян". Ён паказаў нам новую старонку жыцця нашага горада - распавёў пра выбітнага географа, нашага земляка Пятра Аляксеевіча Лярскага.

Пятро Аляксеевіч Лярскі быў найстарэйшым географам Беларусі, кандыдатам географічных навук, дацэнтам Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Куляшова. 80 гадоў жыцця навукоўца былі звязаныя з гэтай навукавай установай. Пётр Лярскі - аўтар шматлікіх навуковых прац, метадычных дапаможнікаў ды школьных падручнікаў па прыродазнаўстве.

Ігар Шаруха кажа, што Пётр Лярскі - аўтарытэты навуковец не толькі па гадах, але і сваёй постацю: "Калі ўзяць Вялікую савецкую энцыклапедыю, то там, дзе ёсць артыкул пра краязнаўства, пазначаны толькі два прозвішчы, адно з іх - Пятра Аляксеевіча.

П.А. Лярскаму пашанцавала ў жыцці - яму давялося на ўласныя вочы бачыць вынікі сваёй плённай працы - ён зрабіў цэлы навукавы комплекс па прыродазнаўстве: па яго падручніках займаліся на працягу амаль 40 гадоў вучні малодшых класаў, па яго кнігах вучацца студэнты, вучацца і працуюць будучыя настаўнікі пачатковых школ не толькі ў ВУНУ Беларусі, але і Расіі, яго дапаможнікі выкарыстоўваюць студэнты-географы, краязнаўцы.

Ён даказаў, што краязнаўства - гэта малая географія. Краязнаўства, казаў ён, вучыць любіць свой край. У яго былі дужа паэтычныя артыкулы, якія лёгка ўспрымаліся і запаміналіся. У студэнцкім фа-

льклоры постаць Лярскага была "нумар адзін". Калі яму было пад дзесяноста, ён здолеў авалодаць кампутарам. Свае кніжкі ён пісаў сам, потым іх перарабляў. Пісаў па-беларуску, а потым па-расейску. Гэта быў лёгка ў стасунках чалавек. Ён прасіў, каб з ім гаварылі па-беларуску. Ён уводзіў у свае кнігі беларускую мову і творы. Вось, у перадапошній ягонаў кніжцы "Прырода Магілёўскай вобласці" ўсе фальклорныя прыклады і прыклады з літаратуры - беларускія.

Памёр ён 26 кастрычніка на 96-ым годзе жыцця ў сваім доме на вуліцы Гвардзейскай, у якім жыў разам з жонкай, выгадаваў дачку ды сына.

Магілёўскі аддзел географічнага таварыства прапануе назваць 2018 г. годам Лярскага і правесці шэраг мерапрыемстваў краязнаўчага і географічнага характару ва ўстановах адукацыі краіны, а галоўнае, усталяваць мемарыяльную дошку да 100-годдзя з дня нараджэння. А гарадская тапанімічная камісія пры Ма-

Нарадзіўся Пятро Лярскі 2 студзеня 1918 года ў вёсцы Раменка Чавускага раёна Магілёўшчыны. Вучыўся ў магілёўскім інстытуце, у якім пазней і працаваў. У Другую ўсёсветную вайну партызаніў. Меў баявыя ўзнагароды. Сярод іх салдацкі медаль "За адвагу". Пасля вайны быў дырэктарам школы. Меў шмат ганаровых званняў.

Аб навуковай дзейнасці П.А. Лярскага зняты два фільмы з серыі "Нашы славытыя землякі" і выдадзена кніга.

гілёўскім гарвыканкаме прыняла рашэнне аб уключэнні імя Лярскага ў рэзервовы спіс найменавання вуліц.

Напрыканцы Ігар Шаруха адзначыў: галоўныя скарыбы не ў зямлі, а ў людзях, якія жывуць на ёй, прырастаюць, прыкіпаюць душой і сэрцам да гэтай зямлі, і яна дае і будзе даваць свету вялікіх людзей.

Наталля Шамянікова, г. Магілёў.

На здымках: І.М. Шаруха і П.А. Лярскі.

У Русінах прайшла сустрэча з баранавіцкімі паэтамі

Баранавіцкія паэты Аляксей Белы, Алесь Бакач, Алесь Корнеў і Вячаслаў Хвайніцкі сустрэліся з аматарамі беларускай паэзіі на сядзібе баранавіцкага Таварыства беларускай мовы ў Русінах. Дарослыя і дзеці з задавальненнем слухалі вершы паэтаў, песні Галіны Ярашэвіч і Тацыяны Малашчанкі. Завяршаючым акордам свята стаў дэбютны выступ новастворанага лялечнага тэатра. Кажуць людзі:

- Цудоўнае мерыпрыемства. Па-першае, яно прывязана да Мілавідскай бітвы, якую мы сёння ўзгадалі. Па-другое, мы ўспомнілі Віктара Сырыцу, які быў адным з тых, хто сур'ёзна займаўся беларускай мовай, яе адраджэннем і захаваннем.

- Ёсць такая задумка

пачаць пісаць музыку да вершаў, якія спадабаліся.

- Вельмі ўсцешаны, што сёння адбылася прэзентацыя лялечнага тэатра. Вялікі спадзеў, што гэтыя спектаклі будуць радаваць дзетак у нашых садках.

Завяршылася мерапрыемства калектыўным частаннем кашай ад Міколы Чарнавуса на свежым паветры. Добраму настрою прысутных на імпрэзе спрыяла цудоўнае надвор'е.

Беларускае Радзё Рацыя.

Іх яднае матчына песня

"Шмат ёсць розных фальклорных калектываў, але такой чысціні, такой вялікай праўды, такога нацыянальнага зместу, які мае "Гасцінец", мы не знойдзем... Перадаць матчыну песню так адказна, так чыста, са шчырай душой не кожны здольны. Нізікі вам паклон..." - такую высокую ацэнку сваёй творчасці атрымаў Заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь "Гасцінец" ад мэтра народнай песні прафесара Міхаіла Дрынеўскага.

"Гасцінец" існуе пры Цэнтры народнай творчасці ў Ракаве, што на Валожыншчыне (25 км ад Менска). Гэта арыгінальны, таленавіты, самабытны калектыв, адметнасцю якога з'яўляецца своеасаблівае выкананне народнай песні, максімальна прыбліжанае да аўтэнтычнага гучання. Яго добра ведаюць на Радзіме, з захапленнем слухаюць за мяжой (ва Украіне, Польшчы, Расіі, Прыбалтыцы, Нямеччыне, Чэхіі, Славакіі, Швейцарыі...)

Калектыв быў створаны напрыканцы 90-ых гг. 20 ст. У 2001 г. атрымаў ганаровае найменне "Народны самадзейны калектыв". А праз 10 гадоў, у 2011 г., было нададзена званне "Заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь". У склад калектыва ўваходзяць розныя людзі: дарослыя і школьнікі, пенсіянеры і студэнты, работнікі культуры, бухгалтары, выхавателі... (каля 20-ці чалавек). Усіх іх яднае любоў да народнай песні і традыцый продкаў.

"Гасцінец" ладзіць экспедыцыі па раёне, падчас якіх адбываюцца сустрэчы са старэйшымі носьбітамі народнай творчасці, ад якіх навукаюцца традыцыйным формам мастацтва. Намаганнямі калектыва былі адроджаны паўзабытыя абрадавыя і пазаабрадавыя песні, побытавыя танцы, цікавыя ўзоры дзіцячага фальклору, рамёствы, некаторыя сямейна-абрадавыя і хрысціянскія святы. А такія каляндарна-

абрадавыя святы, як "Зажынікі", "Каляды", "Гуканне ясны", "Масленіца" і інш. адзначаюцца калектывам штогод. Асаблівай папулярнасцю сярод жыхароў Ракава і шматлікіх гасцей мястэчка карыстаецца святочнае гуляння "Купалле". Інструментальнае капэла калектыва іграе традыцыйную мясцовую музыку.

Мастацкім кіраўніком, яго стваральнікам і душой з'яўляецца Пятроўская Лізавета, улюбёная ў матчыну песню, родную зямлю, беларускую мову. Яна ж і сябра ТБМ. Лізавета Станіславаўна, пры неабходнасці, для тэматычнага сцэнічнага ўвасаблення твора сама робіць апрацоўкі песень, пастаноўкі абрадаў. Часта гэта сінтэз песні, абрадавых дзеянняў, танцу, дзякуючы чаму кожнае выступленне гурта становіцца адметным, непаўторным, запамінальным (напр., рэжысура, пастаноўка і апрацоўка балады "Бітая дарожанька", якая стала пераможцай праекту тэлеканала АНТ "Песня маёй краіны").

"Гасцінец" вядзе актыўнае творчае жыццё, якое насычана цікавымі праектамі, сустрэчамі, выступленнямі на самых высокіх творчых пляцоўках рэспублікі. У якім бы конкурсе ці фестывалі ні прымаў удзел гэты славеты калектыв, яму заўсёды спадарожнічаў поспех і прызнанне. Вось

самыя значныя дасягненні:

- 1-е месца на абласным конкурсе-фестывалі "Напеў зямлі маёй", 2002 і 2006 гг.;

- удзел у Міжнародным фестывалі традыцыйнай народнай культуры "Покуць", г. Харкаў, 2004 г.;

- у 2008 г. "Гасцінец" атрымлівае Дыплом аб прысуджэнні спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у намінацыі "Аматарская творчасць";

- перамога ў рэспубліканскім конкурсе творчых калектываў "Песня маёй краіны", 2009 г.;

- Гран-пры на Рэгіянальным конкурсе "Песні памежжа", г. Астравец, 2009 г.;

- удзел у шматлікіх міжнародных фестывалях.

Трэба зазначыць, што касцяк "Гасцінца", яго аснову складае сямейны гурт "Крона", куды ўваходзяць сёстры мастацкага кіраўніка, яе дзеці, пляменнікі (усіх 13 чалавек). Ужо ў 1998 г. "Крона" стала Лаўрэатам 1 ступені на Абласным конкурсе сямейнай творчасці, а ў 2008 г. атрымлівае Гран-пры на Міжнародным фестывалі сямейнай творчасці "Паллярныя зоры" ў Мурманску.

Адметным выступленнем быў удзел у Рэспубліканскім конкурсе сямейнай творчасці "Жывіце ў радасці", дзе "Крона" заваявала Гран-пры, прадставіўшы канцэртную праграму і творчую выставу работ па ткацтве паясоў, вы-

шыўцы, выцінанцы, кавальству, жывавісе і графіцы.

У 2002 г. быў створаны дзіцячы гурт-спадарожнік "Вянок" (мастацкі кіраўнік Л. Пятроўская), які з'яўляецца пераймальнікам спеўных і танцавальных традыцый старэйшага пакалення, што з'яўляецца станоўчым момантам у выхаванні дзяцей і моладзі. Вось ужо як 10 гадоў "Вянок" носіць высокае званне "Ўзорны". У скарбонцы творчых дасягненняў вяноўцаў самымі каштоўнымі з'яўляюцца 1-е месца і 10 дыпламаў, атрыманых на Рэспубліканскім фестывалі "Берагіня" ў 2006 г.; Гран-пры на Абласным фестывалі народнай песні Меншчыны "Напеў зямлі маёй", 2007 г., а ў 2016 г. на такім жа фестывалі 1-е месца; Гран-пры на Абласным конкурсе "Калыска талентаў", 2016 г. У гэтым жа годзе выйшлі пераможцамі ў трох намінацыях на Рэспубліканскім фестывалі "Берагіня".

Вось ужо больш як 15 гадоў ракаўскія артысты захоплена крочаць па нязведаных шляхах-гасцінцах нашых продкаў і вяртаюць сучаснікам з далёкага мінулага залацінкі бесмяротнай народнай спадчыны - бяссценныя духоўныя гасцінцы нашай зямлі. Няхай нялёгка і нястомная праца іх гарыць для ўсіх яркай зоркай і вядзе пакаленні да адвечных вытокаў.

Людвіка Таўзень,
г. Валожын.

ВЯРТАННЕ ПАЛЕШУКА НА РАДЗІМУ

17 траўня 2017 года ў Беларускім Дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адбылася творчая сустрэча з кандыдатам гістарычных навук, магістрам Варшаўскага ўніверсітэта Ігарам Вячаслававічам Мельніковым, які нарадзіўся ў краінах 1980 года ў Бабруйску. На сустрэчы гісторык зрабіў прэзентацыю вельмі цікавай кнігі "Адысея палешука".

Выданне з накладам у 300 асобнікаў пабачыла свет у выдавецтве "Альфа-кніга", дзякуючы 136 ахвярадаўцам з Беларусі, ЗША, Літвы, Польшчы, Ізраіля, Германіі і Чэхіі.

У першай частцы кнігі публікуюцца ўспаміны беларуса, ураджэнца Кобраншчыны, жаўнера другога польскага корпусу Паўла Каленікавіча Нічыпарука (1902-1979), які памёр у ЗША.

Цікавым фактам з'яўляецца тое, што з рукапісам успамінаў гэтага чалавека азнаёміўся знакаміты беларускі пісьменнік, удзельнік сусветнай вайны Васіль Быкаў. Сваёму спадару Нічыпарука Васіль Быкаў пісаў: "Я прачытаў вашины мемуары. Несумненна яны заслугоўваюць увагі. Трэба іх выдаць. Дзеля гэтага вам трэба звярнуцца ў выдавецтва ў Менску (напрыклад у выдавецтва "Беларусь"), якое выдае падобнага кшталту літаратуру, у экзэмпляры рукапісу. Справа гэтая працяглая, таму трэба пачынаць не губляючы часу."

Жадаю Вам поспехаў! На днях з'езджаю з Менска на месяц, таму Ваш рукапіс можаце атрымаць у ДOME літэратара (вул. Фрунзе, дом 5) у сакратаркі Ніла Гілевіча (3 паверх). З прывітаннем Васіль Быкаў. 13.09.1989."

Аднак, нават тады ў часы перабудовы мемуары беларуса так і не ўбачылі свет. Доўгі дзесяцігоддзі яны ляжалі і чакалі свайго даследчыка...

Павал Каленікавіч Нічыпарук нарадзіўся ў жніўні 1902 года на хутары Жардзечна каля вёскі Запруды (зараз Кобрынскі раён Берасцейскай вобласці). У 1941 годзе яго арыштавалі і накіравалі ў лагер ГУЛАГу ў Свядлоўскай вобласці. У 1942 годзе беларус трапіў у Армію Андрэса і ў яе складзе ўдзельнічаў у баях з нацыстамі ў Італіі.

У 1948 годзе Нічыпарук пасяліўся ў ЗША, дзе жыў і памёр 1979 годзе.

У нататках Нічыпарука, надрукаваных на машынцы на маленькіх амерыканскіх аркушах паперы, ёсць усё: цяжкая сялянская праца, нечалавечыя ўмовы савецкіх турмаў і ГУЛАГу, фронт і баі з нацы-

стамі, расставанне з сям'ёй і жыццё ў эміграцыі. А яшчэ вялікая настальгія па роднай Беларусі. Лёс Нічыпарука тыповы для шматлікіх беларускіх андэрсайцаў. Нехта пасля вайны вяртаўся ў БССР, і ў 1951 годзе савецкі ўлады дэпартавалі такіх людзей у Іркуцкую вобласць. Іншыя вырашылі застацца на Захадзе.

У другой частцы выдання змешчаны нарысы гісторыка, прысвечаныя розным аспектам гісторыі Беларусі 19-20 стагоддзяў. У кнізе выкарыстоўваліся здымкі з прыватнага архіва гісторыка, з фондаў нацыянальнага архіва карацельства Нідэрландаў у Гаазе, з фондаў польскага інстытута і музея імя генерала Сікурскага ў Лондане. Трэба адзначыць, што кніга напісана вельмі інтэлігентна і чытабельна!

Гэта другая прэзентацыя выдання. Першая адбылася ў офісе "TUT.BY" (уладальнік Юры Зісер) 11 траўня, але ў той дзень у сталіцы праходзіла 3 ці 4 мерапрыемствы ў розных установах, і не кожны меў магчымасць пабываць на прэзентацыі ўзгаданай кнігі.

На імпрэзе 17 траўня 2017 года сабралася каля 30 чалавек, сярод якіх былі прадстаўнікі грамадскасці: Ілля Копыл, Яўген Гучок, Рыгор Асаўла, Ганна Хваль, Алесь Цыркуноў, старшыня ТБМ Алег Трусаў і дэпутат Алена Анісім, а таксама сябар Саюза беларускіх пісьмennisкаў Ігнас Аронаўна Ганкіна з мужам. Былі прадстаўнікі дыпматэі.

На маю думку выданне такой унікальнай кнігі трэба было б адзначыць добрым фурыштам, як гэта прынята ў іншых арганізацыях і ўстановах, што надало б імпрэзе ўрачыстасці...

Безумоўна, што "Адысея палешука" будзе перавыдадзена. Кніга каштуе 30 рублёў. Лічу, што было б надрэнна арганізаваць прэзентацыю ў г. Кобрыне і г. Пінску, і іншых гарадах Беларусі і замежжа.

Р.С. Аўтар артыкула удзячны Рыгору Асаўлу - сябру ТБМ - за прадстаўлены асобнік гэтай цікавай кнігі.

Аляксей Шалахоўскі,
гісторык культуры,
журналіст-фрылансер.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў, Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://naszaslowa.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbm-mova.by/>
<http://nashaslova.mns.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі. Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні. 231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ". Газета падпісана да друку 5.06.2017 г. у 17.00. Замова № 1120. Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1500 асобнікаў.

Падпісны індекс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес. - 1,24 руб., 3 мес. - 3,72 руб.

Кошт у розніцу: па дамоўленасці.